

Beszélgetés a beregi unitárius szórvány beszolgáló lelkészével, Nyitrai Leventével Iván László unitárius lelkész és egyházi író halálának 70. évfordulója alkalmából

– *A Biblia éve alkalmából hogyan látja Iván László küzdelmét a vallásos megújulásért? Szerinte hogyan lábalhatunk ki a lelki szellemi válságból?*

– Igaz Látó álnéven dr. Iván László terjedelmes dolgozatot írt Korunk lelki válsága (Küzdelem a vallásos megújulásért) címmel, amit Budapesten közölt 1936-ban. A szerző az első világháború borzalmainak rémületében hívja fel a figyelmet arra, hogy az adott kor válsága nem katonai, politikai, gazdasági, vagy szociális, hanem gyökereiben lelki-szellemi válság. A szerző a pécsi egyetemen doktorált filozófiából, Kolozsváron végezte az unitárius teológiát, és Budapesten volt vallástanár. Meglátása szerint a világháborút a lelki-szellemi világválság okozta, amiről tudomást kell venni, és orvosolni kell. A háborúhoz vezető, felületes, sőt álságosan vallásos polgári társadalom képtelen a valóság tudomásul vételére, ami konfliktust eredményezett a lelki-szellemi megújulást követelő szenvedő tömegekkel.

Szerinte a polgári tudomány tudománytalan, a művészet művésztelen, az erkölcs erkölcsstelen és az egyháziasság hitetlen. A lelki-szellemi megújulás valódi testvériesség és igazi emberszeretet útján vezethet el az igazi Istenhez, aki a népek megváltója és szabadtója lesz az akkori jelen tengernyi nyomorúságából.

– *„Az egyházat jelenleg nem az Evangélium harcias, forradalmi szelleme tölti el, hanem a megcsontosodott ún. egyháziasság” (Iván László). Valóban válságban van a „hitetlen, semmittevő, önelégültségben” levő egyháziasság?*

– Ha a jelenről akarunk beszélni és természetesen nemcsak a saját egyházunkról, akkor nem hagyhatjuk figyelmen kívül azokat az egyháziakat, akik valódi szeretetszolgálatot folytatnak, és semmittevőnek, önelégültnek nem mondhatjuk elismerésre méltó munkásságukat. Ha a szerző koráról szólunk, akkor is volt minden egyháznak egy tekintélyes megújulási mozgalma, és annak részvevői nem voltak azonosak önelégült és semmittevő ellenfeleikkel. A megújulási mozgalmakat tehát az egyházak, és nem az egyházon kívüliek mozgalmának kell tekintenünk. Ami pedig a hitetlenséget illeti, a terebélyesedő ateizmushoz képest az egyházakban senki sem volt és ma sem hitetlen, csak tétlen. A megújulni vágyók hite pedig cselekedetekben is kifejeződést akar.

– *„A vallás mindörökre forradalom, az Evangélium hősenek forradalma minden ellen, ami alacsony, ami önző, ami maradi” (Iván László). Iván Lászlóval együtt miben látja Jézus forradalmiságát?*

– Iván László forradalomnak látja Jézus fellépését a farizeizmussal, úm. a képmutató formalizmussal szemben. Az „Igaz Látás” erélyével és kétségbeesésével kiáltja bele kora lelkiismeretébe, hogy a válságból nem a fegyveres forradalmak tudnak kivezetni, mert azok nem szüntetik meg a bajok okait, ennél fogva pedig megoldás helyett csak súlyosbí-

tani képesek azokat. Európában lelki forradalmat lát, melyet lebírhatatlan éhség és szomjúság jellemez az igazi Isten után, aki megváltója és szabadítója lesz Európának akkori jelene tengernyi nyomorúságából. A német fajelmélet az Übermensch-től várta a megváltást, valamint a csodafegyvertől a háborús agresszió győzelmét. Mert művelői felfigyeltek arra, hogy a világ hősökre vágyik, akik életüket áldozzák a megújulásért. A szerző szerint azonban Jézus, az Evangélium hőse az az Übermensch, aki már évezredekkel ezelőtt megtett mindent, amire a világ vágyik. Nincs más megújulás, mint az ő követése. A megújult vallásosság az az egyetlen célravezető forradalom, amin kívül minden más út vérfürdőbe, a bajok mérhetetlen tengerében való további süllyedéshez vezet. Meg kell jegyeznünk, hogy Iván doktorral csak teljes egyetértésben lehetünk, jóllehet a jelen a vallás teljes mellőzésével keresi a bajok megoldását, amik akkor is tovább súlyosbodnak, ha enyhülni, sőt megszűnni látszanak, és akkor is, ha nem érzékeljük azokat.

– *Hogyan lehet egy új szellemiséget teremteni a mai ember életében?*

– Ezzel ön nem az Iván doktor véleményére, hanem a kért meggyőződésére kérdez rá. A bölcsek követ könnyű megnevezni, de nem lehet megmondani, hogy honnan, hogy vegyük elő. Szerintem a bölcsek követ tudatvilágunk evangéliumivá nevelésében kell keresnünk, csak arról ne kérdezzenek, hogy annak ellenkezőjéről, az anyagiasságról, a fogyasztói szemléletről mivel lehet a többség érdeklődését az Evangélium felé terelni a harmadik évezrednek ezen a jelent képező kezdetén.

– *Miért nagy erő a hit, a vallásosság?*

– Aki a választ nem tudja, annak teljesen hiábavaló fáradság ezt magyarázni, mert semmit sem fog belőle megérteni. Aki pedig tudja, azt kár benne erősíteni, hiszen a világ alapvetően már rég vallástalan, és még vallástalanabbá lesz. Vallástalan világban a sorból kilógni nem szerencsés dolog. Arra biztatni, hogy aki amúgy is kilóg, lógjon ki még fokozottabban, valószínűleg rossz tanács. De el kell mondanunk, hogy a világ sodrásának kiszolgáltatott embert a vallásos hit, az ősi tapasztalat ereje a valódi Istennek rendeli alá, aki sohasem él vissza kiszolgáltatottságunkkal, hanem meg fog szabadítani tőle.

*Kályhacsempe Mátyás trónoló alakjával.
Budapesti Történeti Múzeum*